

ĐỔI MỚI HOẠT ĐỘNG BỒI DƯỠNG CÁN BỘ, CÔNG CHỨC, VIÊN CHỨC THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH - “HỌC ĐỂ LÀM NGƯỜI”

LƯU KIỂM THANH - NGÔ THÀNH CAN*
NGUYỄN ĐỒNG MINH**

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng dạy, muốn có năng lực để hoàn thành mọi nhiệm vụ mà Tổ quốc và nhân dân giao phó, người cán bộ, công chức, viên chức cần phải có “tài” ngang tầm với nhiệm vụ được giao, đồng thời còn phải có “tâm”, vì vậy mà cần phải học. Trong xã hội học tập hiện nay, nhất là trong nền công vụ, việc học tập suốt đời, việc được đào tạo, bồi dưỡng những giá trị nhân văn công vụ cần hết sức được coi trọng và thúc đẩy.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; giá trị nhân văn công vụ; đạo đức công chức.

President Ho Chi Minh said it is crucial for public officials to have both “talent” and “morale” to be capable to assume the tasks given by the Fatherland and the people. Thus, to learn is a must. Given learning society, it is imperative to promote lifelong training and the training of humanity values of the civil service and ethics of civil servants in performing public duty.

Keywords: Ho Chi Minh's thought; humanity values of the civil service; ethics of civil servants.

NGÀY NHẬN: 10/7/2017

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 14/7/2017

NGÀY DUYỆT: 15/8/2017

Kết luận số 37-KL/TW ngày 02/02/2009 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X về tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Chiến lược cán bộ từ nay đến năm 2020 đã nhận định: “Tình trạng suy thoái về tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống, bệnh cơ hội, chủ nghĩa cá nhân, thực dụng, quan liêu, tham nhũng, lãng phí, thiếu trách nhiệm, thiếu tự giác rèn luyện, phấn đấu, thiếu tinh thần đồng chí trong một bộ phận không nhỏ cán bộ diễn ra nghiêm trọng, kéo

dài nhưng chậm có giải pháp hữu hiệu để ngăn chặn và kịp thời xử lý, làm giảm lòng tin của nhân dân đối với Đảng, với chế độ”.

Để góp phần khắc phục những yếu kém đó, đồng thời với các biện pháp khác cần tăng cường thúc đẩy đổi mới hoạt động đào tạo, bồi dưỡng (ĐTBD) cán bộ, công chức, viên chức (CBCCVC) nhằm nâng cao năng

* PGS. TS, Học viện Hành chính Quốc gia

** ThS, Học viện Hành chính Quốc gia

lực thực thi công vụ hướng tới bảo đảm nguyên tắc “Học để làm người”. Vấn đề ở đây được triển khai xuất phát từ tiền đề: *Muốn trở thành người CBCCVC tốt, trước hết phải là một công dân tốt, đặc biệt dựa trên cơ sở xác lập các giá trị nhân văn của nền công vụ.*

1. Tình yêu Tổ quốc, yêu đồng bào

Trong các giá trị chính trị của chủ nghĩa nhân văn có các tình cảm và trạng thái xã hội như tình yêu Tổ quốc, quốc tế chủ nghĩa và an ninh quốc tế. Trước hết, tình yêu Tổ quốc, lòng yêu nước là tình cảm gắn bó với quê hương, đất nước, tình yêu thương đối với đồng bào, dân tộc và giống nòi - những tình cảm có tính tự nhiên và giá trị nhân văn lớn lao, bởi lẽ nó làm giàu và thúc đẩy những hành vi xã hội của con người. Mỗi người lương thiện và có suy nghĩ chín chắn đều mong muốn đất nước mình phồn vinh, được bảo vệ, bền vững và an ninh. Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng đã nhấn mạnh: *Đổi mới mang tầm vóc và ý nghĩa cách mạng, là quá trình cải biến sâu sắc, toàn diện, triệt để, là sự nghiệp cách mạng to lớn của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân vì mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”¹.*

Điều 8 *Luật Cán bộ, công chức* năm 2008 quy định cán bộ, công chức có nghĩa vụ: (1) Trung thành với Đảng Cộng sản Việt Nam, Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam; bảo vệ danh dự Tổ quốc và lợi ích quốc gia; (2) Tôn trọng nhân dân, tận tụy phục vụ nhân dân; (3) Liên hệ chặt chẽ với nhân dân, lắng nghe ý kiến và chịu sự giám sát của nhân dân; (4) Chấp hành nghiêm chỉnh đường lối, chủ trương, của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước².

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Đảng không phải là một tổ chức để làm quan phát tài. Nó phải làm tròn nhiệm vụ giải phóng dân tộc, làm cho Tổ quốc giàu mạnh, đồng

bào sung sướng”³, do đó, “Mọi công tác của Đảng luôn luôn phải đứng về phía quần chúng. Phải đem tinh thần yêu nước và cần, kiệm, liêm, chính mà dạy bảo cán bộ, đảng viên và nhân dân”⁴; “Mỗi công việc của Đảng phải giữ nguyên tắc và phải liên hợp chặt chẽ với dân chúng. Nếu không vậy, thì chẳng những không lãnh đạo được dân chúng mà cũng không học được dân chúng”⁵. Người cho rằng: “người xưa nói: quan là công bộc của dân, ta cũng có thể nói: Chính phủ là công bộc của dân vậy. Các công việc của Chính phủ làm phải nhằm vào một mục đích duy nhất là mưu tự do hạnh phúc cho mọi người. Cho nên Chính phủ nhân dân bao giờ cũng phải đặt quyền lợi dân lên trên hết thấy. Việc gì có lợi cho dân thì làm. Việc gì có hại cho dân thì tránh”⁶.

Hiện nay, với tinh thần xây dựng và thực hành Chính phủ kiến tạo, các “công bộc của dân” cần có được văn hóa phục vụ, có thái độ tôn trọng nhân dân, hợp tác các bên trên cơ sở bình đẳng và cùng có lợi. Để làm được điều đó, các cơ quan công quyền cần thực hiện đúng chức năng của mình theo quy định của pháp luật và yêu cầu của văn hóa, đạo đức công vụ.

Trong xây dựng chiến lược về cán bộ cho thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đến năm 2020, Đảng và Nhà nước đặc biệt nhấn mạnh nhiệm vụ xây dựng đội ngũ CBCCVC có phẩm chất và năng lực, coi đó là yếu tố quyết định đến chất lượng bộ máy nhà nước. Cán bộ lãnh đạo, quản lý phải được ĐTBĐ kiến thức toàn diện, được bố trí, điều động theo nhu cầu và lợi ích của đất nước; công tác tổ chức, cán bộ phải được thường xuyên đổi mới, với những cách tiếp cận và phương pháp đột phá nhằm triển khai đồng bộ và có chuyển biến trên các lĩnh vực đánh giá, quy hoạch, ĐTBĐ, bổ nhiệm, điều động, luân chuyển và phân cấp quản lý cán bộ. Qua phong trào thi

đưa “Xây dựng tổ chức cơ sở Đảng trong sạch, vững mạnh” gắn với Cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” (giai đoạn hiện nay là Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh), bằng nhiều hình thức phong phú có thể nâng cao nhận thức, ý thức trách nhiệm, tạo sự chuyển biến về nhận thức, thống nhất ý chí và hành động trong xây dựng một đội ngũ cán bộ, đảng viên thực sự là “công bộc” của nhân dân. CBCCVN cần được giáo dục để quán triệt thực thi công vụ với tinh thần trách nhiệm, bảo đảm kỷ luật, kỷ cương hành chính, văn hóa hành chính trong thi hành công vụ. Thực hiện nghiêm túc chế độ trách nhiệm của người đứng đầu cơ quan khi để xảy ra tiêu cực, chậm trễ trong giải quyết công việc của người dân và doanh nghiệp.

2. Công dân toàn cầu

Thời đại của chúng ta sự hình thành và vận động của các thiết chế xã hội toàn cầu, mà trong đó quan trọng nhất là Liên hiệp quốc hoặc không gian thông tin toàn cầu là Internet. Ý thức toàn cầu chủ nghĩa bao gồm năng lực yêu và tôn trọng không chỉ người thân, gần gũi, mà còn người “xa”, người “lạ”, năng lực nhận thức rằng giá trị không chỉ là cái tôi, của tôi, cá nhân khác, gia đình và dân tộc, mà còn cả nhân loại mà theo tư duy thông thường, bề mặt như là sự trừu tượng, trong khi đó cần được nhìn nhận như là hiện tượng cụ thể.

Sự củng cố và tôn sùng tình yêu đối với những hiện thực xa và chung là bước đi quan trọng đến với cái mà chủ nghĩa nhân văn gọi là tính “công dân toàn cầu”. Là “công dân toàn cầu” - một niềm vinh dự và trách nhiệm lớn lao. Những người nổi tiếng nhân văn đều là công dân toàn cầu, như: A. Einstein, A. Schweitzer, L. Tonxtoi, M. Gandi, B. Russel... Chính những người như vậy đã rộng mở phạm vi ý thức nhân văn và chứng tỏ cho chúng ta thấy được những khả năng đích

thực của nhân tính, khi mà họ có sức mạnh và lòng dũng cảm nhận trách nhiệm đối với số phận của thế giới, vì tương lai của toàn nhân loại.

Chủ nghĩa toàn cầu và an ninh thế giới có quan hệ tương hỗ chặt chẽ cũng như lòng yêu nước và an ninh quốc gia. Chủ nghĩa toàn cầu - một trong các động lực nhân văn nội tại xác lập hệ thống an ninh thế giới dựa trên tổng hòa an ninh các dân tộc khác nhau. Điều đó cũng tạo nên môi trường thuận lợi cho chủ nghĩa toàn cầu ngự trị như là một giá trị nhân văn.

Sẽ là lý tưởng khi có sự hài hòa và cân bằng các giá trị đó khi có ở cả cấp độ ý thức cá nhân và cả cấp độ ý thức xã hội. Vấn đề không phải là sự vượt trội của các cấp độ đó như thế nào, mà quan trọng hơn, các cấp độ đó không và không được “cạnh tranh” với nhau, thay vì bổ sung và thúc đẩy lẫn nhau.

Hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ, hợp tác và phát triển là xu thế lớn. Toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế, cách mạng khoa học - công nghệ, kinh tế tri thức tiếp tục được đẩy mạnh. Đại hội XII của Đảng đã chỉ rõ: Cần kiên quyết, kiên trì đấu tranh bảo vệ vững chắc độc lập, chủ quyền, thống nhất, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc, bảo vệ Đảng, Nhà nước, nhân dân và chế độ xã hội chủ nghĩa, đồng thời giữ gìn hòa bình, ổn định, chủ động và tích cực hội nhập quốc tế để phát triển đất nước; nâng cao vị thế và uy tín của Việt Nam trong khu vực và trên thế giới⁷.

3. Các giá trị đạo đức và bản chất nhân tính là hạt nhân của chủ nghĩa nhân văn

Phẩm chất tổng quát nhất của các giá trị đạo đức là ân đức, tính thiện - bao trùm tổng hợp mọi hành động, nguyên tắc và quy phạm hành vi đạo đức. Tuy nhiên, đạo đức nhân văn nhận thức rõ ràng rằng các nguyên tắc đạo đức đầu sao cũng mang tính lịch sử, được xác lập trong xã hội có cội nguồn và

thuộc tồn tại xã hội. Những quy tắc đạo đức tổng quát, tức là mang tính xã hội, mặc dù được phân lớn mọi người hiểu và đánh giá như nhau, song cũng tương tự đối với tất cả và mỗi người.

Chủ nghĩa nhân văn không đề xuất sự xác lập và tập trung chỉ dựa trên một giá trị đạo đức duy nhất, nguyên tắc đạo đức hoặc phẩm chất tích cực nào đó của nhân cách. Nói ngắn gọn, đạo đức nhân văn - đó là đạo đức của nhân tính. Trên thực tế, hầu như tất cả mọi người nếu như không thể (không đủ khả năng) nhận biết điều đó, thì trong cuộc sống không thể cảm nhận và phân biệt được nhân tính với phi nhân tính. Nhân tính là trạng thái và năng lực phức hợp của con người. Đó là tổ hợp về sự quan tâm đối với con người, sự được thừa nhận như giá trị và tình yêu đối với con người, sự kính trọng và sùng kính (ái mộ) với những người khác. Trong cơ sở của nhân tính là ba nguyên tắc cơ bản: *sự tôn trọng, lòng tốt và lương tâm*. Đỉnh cao của nhân tính là sự lương thiện được soi sáng bởi trí tuệ làm cho con người trở nên hoàn hảo. Luôn hoàn thiện mình - đó là mệnh lệnh tuyệt đối của nhân tính. Hoàn thiện là có từ bẩm sinh, còn hoàn hảo là tối đa hiện thực hóa những giá trị nhân cách trong những điều kiện khách quan nhất định. Và điều đó cần luôn được giáo dưỡng và tu dưỡng.

Sứ mệnh của ĐTBĐ CBCCVC là góp phần xây dựng đội ngũ công bộc của dân trở thành "người cách mạng mẫu mực", tức là người: không cục bộ, phải vì lợi ích của dân tộc chứ không phải của một cá nhân, là người hành động vì mọi người; không kiêu ngạo, luôn mẫu mực khiêm tốn, khoan hòa, lượng thứ, can đảm khi sa cơ, bình tĩnh khi thắng thế, không bao giờ được quên rằng cuộc đời mình và sự nghiệp của mình thuộc về toàn nhân loại chứ không thuộc về mình; biết kiên trì và nhẫn nại;...⁸.

Người CBCCVC mẫu mực không thể là người thô bạo, nhất là không được hung bạo. Người thi hành công vụ là thay mặt Nhà nước giải quyết công việc, là đại diện cho quyền lực công, do đó không thể cho phép mình nói năng thô lỗ. Công quyền, đặc biệt khi nó thuộc về nhân dân không phải là bạo lực và không chấp nhận cách thức thể hiện thô bạo dù là ở hình thức nào. Trong lời nói công vụ phải thể hiện được tính quyền uy, song đó là quyền uy của một nền công vụ thực hiện nghĩa vụ quản lý nhà nước, chính vì vậy lời nói công vụ phải tuân thủ những nghi thức nhất định. Ví dụ, trong giao tiếp cần có thưa gửi, nói lời xã giao như cảm ơn, cảm tạ, xin lỗi, v.v... Do đó, họ phải được ĐTBĐ để thực hành phong cách ứng xử chuẩn mực, có phẩm chất đạo đức tốt, hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ được giao; chấn chỉnh, tăng cường kỷ luật, kỷ cương hành chính trong hoạt động của bộ máy hành chính nhà nước, nhất là trong việc giải quyết công việc của người dân và doanh nghiệp; xây dựng chế độ thanh tra, kiểm tra công vụ, chế độ trách nhiệm cá nhân của người đứng đầu cơ quan, đơn vị. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh: "... đối với tất cả mọi người trong các tầng lớp dân chúng, ta phải có thái độ mềm dẻo khôn khéo, biết nhân nhượng, biết trọng nhân cách người ta. Phải tỏ cho mọi người biết rằng công việc là công việc chung, thiếu người ra gánh vác thì mình ra, nếu có người thay, mình sẽ nghỉ để làm việc khác, sẵn sàng nhường lại cho ai muốn làm và làm được. Nói tóm lại, muốn được dân yêu, muốn được lòng dân, trước hết phải yêu dân, phải đặt quyền lợi của dân trên hết phải, phải có một tinh thần chí công vô tư"⁹.

4. Tăng cường định hướng nhân văn trong đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức, viên chức

Việc giáo dục tinh thần - đạo đức dựa trên cơ sở giáo dục và giáo dưỡng các giá trị

nhân văn - là hệ thống ĐTBĐ có tính mở hướng tới hình thành môi trường “động lực tâm lý” của cá nhân như một hệ thống hoàn chỉnh. Tư duy và tinh thần của nhân cách có vai trò to lớn và quan trọng định hướng cá nhân nhằm xác định các giá trị nhân văn, trong đó có các giá trị nhân văn công vụ. Các giá trị nhân văn sẽ trở thành các giá trị nền tảng của quá trình hình thành và phát triển nhân cách người CBC-CVC có tinh thần trách nhiệm và thái độ phục vụ đáp ứng những yêu cầu của nền công vụ “vì dân”.

Các yếu tố bảo đảm quá trình ĐTBĐ do đó cần:

- Xác định những đối tượng có thể về nhu cầu tinh thần (định hướng tổng thể, hoàn chỉnh) đối với đội ngũ CBCVC (xem xét trong tổng thể các nhu cầu xã hội và cá nhân), cũng như phẩm chất đặc thù của giảng viên (nhà định hướng giá trị nhân văn) - tính nhân văn của nhân cách.

- Xem xét tính hiệu quả của giáo dục tinh thần - đạo đức trên cơ sở đánh giá thực trạng văn hóa - xã hội và pháp lý - tinh thần của xã hội trong môi trường thực thi công vụ. Quán triệt việc tập trung giáo dục tinh thần - đạo đức như hạt nhân trong quá trình ĐTBĐ. Xác định các yếu tố thúc đẩy các cách tiếp cận nội dung ĐTBĐ theo tiêu chí đối với lựa chọn các định hướng nhân văn trong hoạt động này. Đồng thời, cũng cần xác định rõ các yếu tố thúc đẩy sự chuyển biến các giá trị nhân văn của ĐTBĐ vào hoàn thiện nhân cách CBCVC.

- Định hình tri thức văn hóa nền tảng, những giá trị “cốt lõi” của văn hóa công vụ, đạo đức công chức. Phản ánh bản chất của những vấn đề quan trọng về giáo dục tinh thần - đạo đức trong các chương trình ĐTBĐ ở các cơ sở đào tạo đại học, học viện, viện...) nhằm nâng cao chuyên môn và

chất lượng ĐTBĐ chuyên ngành các nhà giáo, giáo trình, tài liệu ĐTBĐ.

- Tăng cường phương diện tinh thần - đạo đức trong nội dung ĐTBĐ. Xây dựng các khóa bồi dưỡng, tập huấn về các vấn đề tinh thần - đạo đức và nhân văn nói chung, kể cả những vấn đề liên quan đến tôn giáo - tín ngưỡng. Cần xác định phạm vi các khái niệm tinh thần - đạo đức cơ bản và đưa chúng trở thành các nội dung (hay chuẩn mực) bắt buộc trong các chương trình ĐTBĐ. Từ đó, thể hiện những “nội dung cốt lõi” về các giá trị nhân văn công vụ trong các chương trình, tài liệu, giáo trình ĐTBĐ về quản lý nhà nước cũng như về chuyên môn.

- Phát triển các mặt nhân văn, nhân cách đối với các nhà giáo như là chủ thể quan trọng quá trình giáo dục tinh thần - đạo đức nhân văn, đặc biệt là để họ hiểu rõ được những định hướng giá trị nhân văn trong ĐTBĐ. Xây dựng và tập huấn về phương pháp cho các giảng viên phản ánh những vấn đề tinh thần - đạo đức và thẩm mỹ đối với những vấn đề công vụ. Bảo đảm các điều kiện thực hiện bền vững hệ thống giáo dục tinh thần - đạo đức trên cơ sở các giá trị nhân văn □

Chú thích

1, 6. *Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII Đảng Cộng sản Việt Nam* / <http://dai-hoidang.vn.net.vn>

2. *Luật Cán bộ, công chức* năm 2008.

3, 4, 5. Hồ Chí Minh. *Sửa đổi lề lối làm việc*. Toàn tập. T.5, tr. 249.

7. Hồ Chí Minh. *Chính phủ là công bộc của dân*. Toàn tập. T.4, tr. 22-23.

8. Hồ Chí Minh. *Người cách mạng mẫu mực*. Toàn tập. T.2, tr. 450.

9. Hồ Chí Minh. *Sao cho được lòng dân*. Toàn tập. T.4, tr. 47-48.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. H, Văn phòng Trung ương Đảng, 2016.